C.N.S.A.S.
DIRECȚIA ARHIVĂ CENTRALĂ

MINISTERUL DE INTERNE
INSPECTORATUL JUD.BISTRITA-NASAUD
Sursa:" - NIKY"
Data:03.08.1977
Casa:"CODRISOR"
Primeşte:Col.MUSUROIA GHEORGHE

STRICT SECRET
Nr.00091
Ex.nr.1

102

N O T A

In legătură cu scriitorul LASZLOFFY CSABA de la Cluj-Napoca - ziarist la revista "Dolgozo Nö", sursa vă informează:

In ziua de 12 iulie 1977 HORVATH PALL - directorul liceului "A.Mureşanu" - m-a rugat să-l ajut pe Laszloffy făcîndu-i cîteva fotografii,el nu poate,e prea ocupat. Am stabilit la telefon întîlnire pentru după masa zilei de 12.07 la Fabrica de sticlărie menaj. Am făcut fotografia solicitată (o muncitoare lucrînd la gravură).

Venind spre centru cu autobuzul, a început să-mi explice cît de şovini sînt cei de la fabrică, nu a avut nevoie de o muncitoare fruntaşă în producţie, doar cineva care lucrează acolo, el ar fi vrut să fie neapărat de naţionalitate maghiară şi cei de la fabrică tot au propus romance. Dar cu el nu le merge. A mai avut un caz în judeţ, undeva o comună (sat?)îndepărtată unde nu au existat cărţi în limba maghiară pentru elevi în bibliotecă, numai cărţi româneşti. Cei de aici au încercat să-l împiedice că nu se poate ajunge acolo,e departe etc., dar el tot s-a dus. Cînd a scris materialul, colegii de la redacţie l-au întrebat "ce, eşti nebun să publici aşa ceva?!" Cenzura (expresia folosită de el) a mai îndulcit-o,dar pînă la urmă a luptat pînă ce materialul a fost publicat. Incă înainte de a pleca din Bistriţa i-a fost solicitat să prezinte materialul la Comitetul judeţean P.C.R. "N-am prezentat nimic!" A apărut - dacă vor, am zis,"u-au decît să citească de acolo", a terminat foarte satisfăcut şi mulţumit de sine.

Mi-a spus că o altă temă,despre care are nevoie de material fotografic, e reîncadrarea tinerilor care au fost condamnaţi în producţie şi în colective de muncă. Toată treaba - după el - e o prostie. Incurajează numai delicvenţa minorilor, măsurile care se iau nu servesc la altceva decît să ascundă în faţa străinilor fenomenul ca atare. "E o absurditate domnule, în nici-o ţară civilizată aşa ceva nu se poate concepe, e ireal, e o viziune, o halucinaţie..."

Aici s-au întrerupt discuţiile fiindcă s-a întîlnit cu soţia şi băiatul,care îl aşteptau să ia împreună masa. Am stat cu ei pînă ce au servit masa,după care am pornit să fotografiem o gaşcă formată din tineri care - deşi graţiaţi - nu s-au încadrat în muncă, ci continuă viaţa tot aşa, cum au dus-o înainte de condamnare. Intre timp, venind de la "Coroana" spre P-ţa Centrală, a întrebat de biserica ortodoxă, dacă înainte a fost biserică lutherană, dacă nu ce de cînd a fost biserică greco-catolică, eu ar fi trebuit să cunosc aceste lucruri mai bine, a trebuit să fie biserică

./.

C.N.S.A.S.
DIRECȚIA ARHIVĂ CENTRALĂ

săsească, doar Bistriţa e una din puţinele localităţi unde în majoritate au fost colonişti saşi. Biserică românească nu a putut să fie nici într-un caz, doar se ştie că aici nu au fost români. "Nici Moldova nu a fost niciodată teritoriu românesc cu adevărat. Au fost slavi, maghiari, germani, întotdeauna a depins de Ungaria, încă şi pe vremea lui Nagy Lajos au plătit tribut regelui Ungariei. Acestea sînt fapte istorice de netăgăduit".

Discuţia s-a întrerupt iarăşi cînd am ajuns la cofetării unde trebuia făcută fotografia - cei căutaţi nu erau însă. Am vizitat - aceasta a fost dorinţa lor - biserica lutherană, după care i-am dus la plimbare să vadă "TURNUL DOGARILOR" şi în sfîrşit am ajuns la restaurantul "CODRISOR" unde i-am invitat la o bere.

După puţin timp, în care discuţiile n-au depăşit sfera lucrurilor banale, obişnuite, a propus să bem pertu şi a început să-mi spună că nu-l cunosc încă destul de bine, dar speră să ne cunoaştem şi mai mult. Precizez că tot timpul cît am fost împreună a băut foarte puţin - numai bere, după părerea mea asemenea cantitate (mai puţin de o sticlă - o sticlă şi jumătate) nu a putut să-l influenţeze. Mi-a spus că scrie poezie, dar scrie şi dramă. Dramă absurdă în primul rînd. La început, după ce a scris cîteva, a fost redus la tăcere, nu a putut găsi teatru pentru dramele lui, noroc că au apărut cîteva şi în tipar, astfel au putut să fie prezentate şi în străinătate, de exemplu în Ungaria. In Jugoslavia a apărut un studiu despre dramele lui unde e apreciat la talia unui IONESCO sau alţi scriitori moderni. Ca să înţeleg mai bine, mi-a povestit subiectul la cîteva. De exemplu: Vin doi oameni, se întîlnesc pe scenă. Unul din apus, celălalt dintr-o ţară socialistă. Cel din apus vrea să se sinucidă. Societatea capitalistă e neomenească, fiecare e lăsat singur, nu mai poate îndura singurătatea. Celălalt îl întreabă: nu trăieşte bine, nu are de toate? Ba da, dar nimeni nu are grijă de semenii lui, e mai bine în socialism. Cel din ţară socialistă îl consolează. Da, e printre oameni, e ajutat, dar nu numai atît, e supravegheat, e urmărit, e spionat pînă la cea mai mică intimitate din viaţa lui, nici gîndul nu-i poate zbura liber, sufocant, aşa nu se mai poate trăi. Pînă la urmă îl consolează cel din capitalism, se întoarce consolat de unde a venit, cel din ţară socialistă se culcă pe şine în aşteptarea trenului.

O altă dramă se petrece într-o ţară - în prezent, deci nu e vorba de Germania hitleristă - unde sistemul de "denunţuri" a ajuns pînă la perfecţiune; fiecare om are denunţătorul lui, denunţătorul de asemenea ori aşa mai departe. Au rămas doar trei care nu sînt cuprinşi în reţea. Un savant bătrîn, care pînă la urmă moare într-un ospiciu de nebuni, şeful şi adjunctul care nu poate suferi nesiguranţa că nu ştie cine trebuie să-l supravegheze pe el şi la un acces de nebunie îl omoară pe şeful lui.

In prezent, la noi nu poate prezenta aceste drame. Nici la noi omul nu are voie să vorbească. E urmărit fiecare. Mai rău ca în vremea faecismului. Nu se mai aruncă oamenii în pivniţă. Nu se amuză călăii însetaţi de sînge să rupă oasele. Se omoară însă sufletul, libertatea

C.N.S.A.S.
DIRECȚIA ARHIVĂ CENTRALĂ

103

gîndirii,calitatea de a mai fi om. "Poţi ajunge chiar un paznic liniştit de muzeu...",a recitat dintr-o poezie de a lui. Si e tragedie dublă dacă într-o ţară ca a noastră eşti maghiar. El luptă, va lupta în continuare orice s-ar întîmpl

N-a putut ieşi în apus -a venit vorba de excursia mea în Austria - adevărat, e ceva şi în Ungaria,se mai ocupă şi ei de Ardeal dar nu prea îndrăznesc şi nu prea pot,dar la Viena, societatea "BALASST",ei se gîndesc şi au şi posibilitatea să se gîndească şi pentru noi. "Cum, am fost la Viena şi n-am auzit de ei? Imposibil".

Discuţiile s-au întrerupt,băieţaşul a căzut într-o băltoacă,s-a udat leoarcă,a fost destul de tîrziu şi s-a făcut frig, a trebuit să plecăm de urgenţă. Au intrat la noi să-i usuce hainele cît de cît. Au fost mai mulţi prezenţi,nu s-au mai continuat discuţiile. Mi-a scris termenele la care aşteaptă fotografiile,m-a rugat să fotografiez pe fosta condamnată Chiorean Maria de la Netex dacă intră în cămin (ulterior am trimis şi fotografia aceasta). Mi-a dat volumul lui "Levelele az idöböl" (Scrisori din vremuri) cu dedicaţie - să-l cunosc mai bine. Mi-a lăsat nr.de telefon şi adresa redacţiei - numai a redacţiei - cu invitaţia dacă merg la Cluj-Napoca să-l caut să mai discutăm.

Bistriţa,3.08.77

ss "NICKY"

Nota se va trimite în copie la S.I (Mr.Oprea) Cluj,unde Laszloffi este cunoscut.

Col.MUSUROIA GHEORGHE

2 ex.
RD/512/253/5.08.77

C.N.S.A.S.
DIRECȚIA ARHIVĂ CENTRALĂ

Sursa „Nicu"
Cl. Lucrătorii 84
03.08.77.
Casa „Cadrilor"

Strict secret
Nr. 00191/S.G.
3 ex.

106

Notă

În legătură cu scriitorul Lánlóffy Csaba de la Cluj-Napoca — ziarist la revista „Dolgozó Nő" sursa Vă informează:

În ziua de 12 iulie 1977 Horváth Pál - directorul liceului „A. Mureșanu" m-a rugat să-l ajut pe Lánlóffy făcându-i câteva fotografii, el nu poate, e prea ocupat. Am stabilit la telefon întâlnire pt. după masa zilei de 12.VIII la Fabrica de sticlărie - menaj. Am făcut fotografia solicitată (o muncitoare lucrând la gravură). Venind spre centru cu autobuzul a început să-mi explice, cât de prost e cu cei de la fabrică, nu a avut nevoie de o muncitoare fruntașă în producție, doar cineva care lucrează acolo, el ar fi vrut să fie neapărat de naționalitate maghiară și cei de la fabrică tot au propus românce. Dar cu el nu le merge. A mai amintit un caz în județ, undeva o comună (sat?) îndepărtat unde nu au existat cărți în limba maghiară pentru elevi în bibliotecă, numai cărți românești. Cei de acolo au încercat să-l împiedice, că nu se poate ajunge acolo, e departe etc. dar el tot s-a dus. Când a scris materialul, colegii de la redacție l-au întrebat „Ce, ești nebun, să publici așa ceva?!" Cenzura (expresia folosită de el) a mai îndulcit - o

C.N.S.A.S.
DIRECȚIA ARHIVĂ CENTRALĂ

deși, până la urmă a luptat până ce materialul a fost publicat. Tocă înainte de a pleca din Bistrița i-a fost solicitat să prezinte materialul la Comitetul Județean P.C.R. „N-am prezentat nimic! Nu apărut, dacă vor – am zis – n-au decât să citească de acolo!"

– a terminat foarte satisfăcut și mulțumit de sine.

Mi-a spus că o altă temă despre care are nevoie de material fotografic e reîncadrarea tinerilor care au fost condamnați în producție și în colective de muncă. Toată treaba – după el – e o prostie. Încurajează numai delincvența minorilor; măsurile care se iau nu servesc la altceva decât să ascundă în fața străinătății fenomenul cu cifre „E o absurditate domnule, în nici-o țară civilizată așa ceva nu se poate concepe, e ireal, e o viziune, o halucinație..."

Aici s-au întrerupt discuțiile fiindcă s-a întâlnit cu nevasta și băiatul care îl așteptau să ia împreună masa. Am stat cu ei până ce au terminat masa după care am pornit să fotografiem o ogașcă, formată din tineri care – deși graniați – nu s-au încadrat în muncă, ci continuă viața tot așa, cum au dus-o înainte de condamnare. Între timp, venind de la „Coroană" spre piața centrală – a întrebat de biserica ortodoxă, dacă înainte a fost biserică luterană, dacă nu ce, de când a

C.N.S.A.S.
DIRECȚIA ARHIVA CENTRALĂ

105

fost biserică greco-catolică; ea ar fi trebuit să cunosc aceste lucruri mai bine; a trebuit să fie biserică săsească doar Bistrița e una din puținele localități unde în majoritate au fost coloniști sași. Biserică românească nu a putut să fie nici într-un caz, doar se știe că aici nu au fost români. „Nici Moldova nu a fost niciodată teritoriu românesc în adevărat. Au fost doar, mărginaș, germană, întotdeauna a depins de Ungaria; încă și pe vremea lui Nagy Lajos au plătit tribut regelui Ungariei. Acestea sînt fapte istorice de netăgăduit."

Discuția s-a întrerupt iarăși cînd am ajuns la cofetării unde trebuia făcută fotografia - cei căutați nu erau încă. Am vizitat - aceasta a fost dorința lor - biserica luterană după care i-am dus la plimbare să vadă turnul dogarilor și în sfîrșit am ajuns la restaurantul Codrișor unde te i-am invitat la o bere.

După puțin timp în care discuțiile au depănat șirul lucrurilor banale, obișnuite, a propus să bem pentru ei a început să-mi spună că nu l-a cunoscut încă destul de bine dar speră să ne cunoaștem și mai mult. Precizez, că tot timpul cît am fost împreună a băut foarte puțin - numai bere, după părerea mea cantitate (mai

C.N.S.A.S.
DIRECȚIA ARHIVĂ CENTRALĂ

puțin de o sticlă — o sticlă și jumătate nu
a putut să-l influențeze. Mi-a spus, că
scrie poezie, dar scrie și dramă. Dramă absurdă
în primul rând. La început, după ce a scris
câteva a fost redus la tăcere, nu a putut
găsi teatru pentru dramele lui; știu, că
au apărut câteva și în tipar, astfel au putut
să fie prezentate și în străinătate, de ex. în
Ungaria. În Iugoslavia a apărut un studiu
despre dramele lui unde e apreciat la talia
unui Ionesco sau alți scriitori moderni. Ca să
înțeleg mai bine, mi-a povestit subiectul la câteva.
De exemplu: Vin doi oameni, se întâlnesc pe
scenă, unul din apus, celălalt dintr-o țară
socialistă. Cel din apus vrea să se sinucidă:
Societatea capitalistă e neomenească, fiecare
e lăsat singur, nu mai poate îndura singurătatea.
Celălalt îl întreabă: nu trăiești bine, nu ai de
toate? Ba da, dar nimeni nu are grijă de
semenii lui; e mai bine în socialism. Cel din
țară socialistă îl contrazice. Da, e printre oameni,
e ajutat, dar nu numai atât, e supravegheat,
e urmărit, e spionat până la cea mai mică
intimitate din viața lui, nici gândul nu-i poate
zbura liber, e insuportabil, sufocant, așa
nu se mai poate trăi. Până la urmă, îl con-

C.N.S.A.S.
DIRECȚIA ARHIVĂ CENTRALĂ

ninge, cel din capitalism se întoarce cumva de unde a venit, el din țară socialistă se culcă pe zăpadă în așteptarea trenului.

106

O altă dramă se petrece într-o țară — în prezent, deci nu e vorba de germania literară — unde sistemul de denunțări a ajuns până la perfecțiune, fiecare om are denunțătorul lui, denunțătorul de asemenea și așa mai departe. Au rămas doar trei care nu sînt înregistrați în rețea. Un savant bătrîn, care până la urmă, moare într-un aspirator de mărturii, șeful și adjunctul cum au preluat sarcini suplimentare că un șef care trebuie să supraveghem pe el și la un acces de nebunie îl omoară pe șeful lui

În prezent, la noi nu poate prezenta această dramă. Nici la noi cumva nu are voie să vorbească. E înmărmurit fiecare. Mai rău ca în vremea fascismului. Nu se mai aruncă oamenii în pușcărie. Nu se aruncă cătușe inocenți de mîini să nu pape cașcaval. Se omoară însă sufletul, libertatea gîndirii, calitatea de a mai fi om. „Poți ajunge doar un panic limitat de muzeu..." a citat dintr-o poezie de a lui. Și e o tragedie dublă ~~cor~~ decît într-o țară, ca a noastră este și mai grea. El luptă, va lupta în continuare orice se întîmplă.

C.N.S.A.S.
DIRECȚIA ARHIVĂ CENTRALĂ

N-a putut ~~ede~~ ieri în ajun — a venit vorba de excursia mea în Austria — adevărat, e ceva și în Ungaria, se mai ocupă și ei de Ardeal dar mă prea îndrăznesc și mă prea pot; dar la Viena, societatea „Balassi" ei se gîndesc și au și posibilitatea să se gîndească și pentru noi. „Cum, am fost în Viena și n-am aflat de ei? Imposibil!

Discuțiile s-au întrerupt, băiețașul a căzut într-o băltoacă, s-a udat leoarcă; a fost destul de frig și s-a făcut frig, a trebuit să plecăm de urgență. Au intrat la noi să-i usuce hainele cît de cît. Au fost mai mulți prezenți, nu s-au mai continuat discuțiile. Mi-a scris termenele la care așteaptă fotografiile, m-a rugat să fotografiez pe fosta condamnată Chiorean Maria de la Netlex dacă intră în cămin (ulterior i-am trimis și fotografia aceasta). Mi-a dat volumul lui „Levelek az időből" (Scrisori din vremuri) cu dedicație — să-l cunosc mai bine. Mi-a lăsat numărul de telefon și adresa redacției — numai a redacției — cu invitația, dacă ajung la Cluj-Napoca să-l ~~caut~~ caut, să mai discutăm.

Bistrița 3. VIII. 1977

Nicky

Sfîrșit în cafe la Si (nr opse) Cluj, unde l-am pierdut definitiv pe Nicky